

וְהָיָה בְּעֵץ שְׂתוּל עַל פְּלְגֵי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ
וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ (תהילים א, ג)

אילנא דחיי

תפילות הלכות והליכות ומנהגים לט"ו בשבט ראש השנה לאילן

Israel 054-8476820

USA 718.926.8967

UK 07515.645.682

W www.hebrewpublishing.com
E orders@hebrewpublishing.com

אילנא דחיי

תפילות הלכות והליכות ומנהגים
לט"ו בשבט ראש השנה לאילן

ט"ו בשבט תשע"א

תוכן העינינים

- 3**..... תפילות
- 3..... תפילה לאתרוג נאה לרבינו הכן איש חי
- 5..... תפילה לאתרוג נאה מספר לקושי תפילות למוהרנ"ת
- 7**..... **לקט אמרי קודש בגודל קדושת היום וסגולתו**
- 7..... עניני ט"ו בשבט
- 7..... גדלות יום הזה
- 9..... ט"ו בשבט הכנה לפורים
- 11..... מנהג ישראל לאכול פירות ביום ט"ו בשבט - טעמים וביאורים
- 12..... המנהג לטעום מכמה מיני פירות
- 13..... הענין בפירות יבשים
- 14..... סגולת אכילת הפירות
- 16..... כמה פירות לאכול
- 17..... י"ג מיני פירות
- 17..... ט"ו מיני פירות
- 18..... שלושים מיני פירות ולכה"פ י"ב
- 20**..... **גדולים מעשי צדיקים**
- 24**..... **לקט הלכות המצויות בט"ו בשבט**
- 24..... ברכת שהחיינו
- 26..... דין קדימה בברכות
- 27..... סדר הברכות
- 28..... שכעת המינים

תפילות

תפילה לאתרוג נאה לרבינו הבן איש חי

בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות על כן טוב ונכון לומר ביום ט"ו בשבט בשחרית פסוקים אלו ובקשה זו וידוע הוא שיש קבלה אצל חכמי אשכנז ז"ל שצריך לבקש ביום ט"ו שבט בפרטות על האתרוג שיזדמן לישראל אתרוג טוב.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מְזַרְעֵ זֶרַע עֵץ פְּרֵי עֵשָׂה פְּרֵי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זָרְעוּ בוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן. וּתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מְזַרְעֵ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשָׂה פְּרֵי אֲשֶׁר זָרְעוּ בוֹ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּי טוֹב.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּבָרֵךְ בְּלֵ אֵילָנוֹת הָאֲתָרוֹג לְהוֹצִיא פְרוֹתֵיהֶם בְּעֵתָם וַיּוֹצִיאוּ אֲתָרוֹגִים טוֹבִים יְפִים וּמְהֻדָּרִים וְנִקְיִים מִכָּל מוֹם וְלֹא יַעֲלֶה בָהֶם חֲזוּזִית, וַיְהִיו שְׁלֵמִים וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם שׁוֹם חֶסְרוֹן וְאֶפְלוֹ עֲקִיצַת קוֹץ, וַיְהִיו מְצוּיִים לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל אַחֲינוּ בְּכָל מְקוֹם שָׁהֵם, לְקַיֵּם בְּהַ מְצוֹת נְטִילָה עִם הַלּוּלָב בְּחַג הַסּוּפּוֹת שְׂיִבֵּא עֲלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם כַּאֲשֶׁר צְוִיתָנוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ וַיִּלְקַחְתָּם לָכֵם בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן פְּרֵי עֵץ

הָדָר כַּפּוֹת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֲבוֹת וְעַרְבֵי נָחַל. וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲזֹרְנוּ וְתַסְיַעְנוּ לְקַיִם מִצְוַה זֶה שֶׁל
 נְטִילַת לֹולֵב וְהֵדֵם וְעַרְבָה וְאַתְרוֹג בְּתַקוּנָה בְּזִמְנָהּ בְּחַג הַסְּפֹת
 שְׂיָבֵא עֲלֵינוּ לְיָמִים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב, וְתִזְמֵן לָנוּ
 אֶתְרוֹג יָפֵה וּמְהַדָּר וְשָׁלֵם וְכָשֵׁר בְּהַלְכָתוֹ.

וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּבָרֵךְ כָּל מֵינֵי
 הָאֵילָנוֹת וְיִוצִיאוּ פְרוֹתֵיהֶם בְּרַבּוּי שְׂמָנִים וְטוֹבִים, וְתְבָרֵךְ כָּל הַגִּפְנִים
 שְׂיִוצִיאוּ עֲנָבִים תְּרַבֵּה שְׂמָנִים וְטוֹבִים בְּדֵי שְׂיִתְיָהּ תִּיזֵן תִּיּוֹצֵא מִהֶם
 מִצּוֹי לָרֵב לְכָל עַמּוּד יִשְׂרָאֵל לְקַיִם בּוֹ מִצְוֹת קְדוֹשׁ וּמִצְוֹת הַבְּדֻלָּה
 בְּשִׂבְתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים, וְיִתְקַיֵּם בָּנוּ וּבְכָל יִשְׂרָאֵל אֲחֵינוּ מִקְרָא
 שֶׁכְּתוּב "לֶךְ אֲכַל בְּשִׂמְחָה לְחֶמְדָּה וּשְׂתַנָּה בְּלֵב טוֹב יִינַּהּ כִּי כָבֵד רִצָּה
 אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיךָ" (קהלת ט' ד).

בְּאֵתִי לָגַנִּי אֲחֹתִי כָלָה אָרִיתִי מוֹרֵי עִם בְּשָׁמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם
 דְּבָשִׁי שְׂתִיתִי יַיִנִי עִם חֶלְבִי, אֲכָלוּ רַעִים שְׂתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים (שה"ש,
 ה' א'). וַיְהִי לְרְצוֹן אֲמַרִי פִי וְהַגִּיזוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

תפילה לאתרוג נאה מספר לקוטי תפילות למוהרנ"ת

רבוננו של עולם, זכנו לקיים מצות אתרוג ומיניו בשלמות בזמנו
 כראוי. ונזכה שיהיה לנו תמיד אתרוג נאה וכשר ומתהדר בכל מיני
 הדור, בתכלית השלמות וההדור. ותגלה פאר הדרת קדשת עמו
 ישראל בעולם, ובפרט פאר הדרת יפי קדשת הצדיקים והבשרים
 האמתיים, עד אשר ישתוקו ויכספו כל באי עולם לפלל בהם,
 להפלל בשמם ותפארתם, וישובו כל באי עולם לילך בדרךיהם
 לעשות רצונך באמת כל ימיהם לעולם:

(חלק ב', לג)

רבוננו של עולם, זכנו לאתרוג נאה בהג הספות הקדוש, שיהיה
 לנו אתרוג נאה וכשר באמת ומתהדר בכל מיני הדור, ולולב והדס
 וערבה בשרים ונאים ומתהדרים, ונזכה לקיים מצות נטילת ארבע
 מינים בזמנו בתכלית השלמות, בקדשה ובטהרה גדולה, באהבה
 וביראה בשמחה וחדוה רבה ועצומה, ואזכה לומר הלל שלם בכונה
 גדולה באמת עם כל הארבעה מינים וההושענות, ולנענע כל
 הנענועים הקדושים ולהקיף התקפות הנוראות, והכל באהבה

וּבִירָאָה וּבְשִׂמְחָה רַבָּה וְעֲצוּמָה, בְּכֹנֶנֶת הַלֵּב בְּאַמֶּת וּבְדַבְּקוּת נַפְלָא
וּבְהִתְלַהֲבוֹת גְּדוֹל לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא בְּאַמֶּת וּבְתַמִּים,
בְּרִצּוֹנְךָ וּבְרִצּוֹן צְדִיקֶיךָ הָאֱמִתִּים, וְאַזְכָּרָה עַל יְדֵי הַנְּעֻנְוּעִים לְהַמְשִׁיךְ
הָאָרֶה מִהַמְחִין לְשִׁפְרָאשׁ לְתוֹךְ הַשִּׁשָּׁה קְצוֹוֹת, וּמִשָּׁם יִהְיוּ נִמְשָׁכִין
הַמְחִין לְבַחֲיַנֵּת מַלְכוּת, וְיִתְגַּלֶּה מַלְכוּתְךָ לְעֵין כָּל, וְנִזְכָּר לְהוֹדִיעַ
לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתֶיךָ וּכְבוֹד הַדֶּר מַלְכוּתְךָ, וְיֵדַע כָּל פֶּעוּל כִּי אַתָּה
פְּעַלְתָּ וַיְכִין כָּל יְצוֹר כִּי אַתָּה יִצְרָתוֹ וְכָל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים
בְּאַפְּיוֹ יִתְנוּ כְבוֹד וְהַדֶּר לְמַלְכוּתְךָ, יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֱמִרֵי כִי, וְהִגִּיזוּ לְכִי
לְפָנֶיךָ, יי צורי וגואלי:

(חלק ב', נז)

לקט אמרי קודש בגודל קדושת היום וסגולתו

עניני ט"ו בשבט

יום 'חמשה עשר בשבט' קבעו חכמינו ז"ל ליום 'ראש השנה לאילנות', והוא נשנה במשנה ערוכה בריש מסכת ראש השנה: "ארבעה ראשי שנים הם... באחד בשבט ראש השנה לאילן בדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו", אולם הוא לא נזכר בדברי חז"ל בתור יום חג ושמחה, או ליום הדין לאילן או לאדם, אלא לזמן קובע לענין כמה מצוות התורה התלויות בארץ הנוגעות בפירות האילן, ובקשר לזה הוא נקרא במשנה יום 'ראש השנה לאילנות'.

גדלות יום הזה

הגאון בעל הלבושים זצ"ל חושב ופורט את יום ט"ו בשבט בין ימי שמחה' בהם אין אומרים נפילת אפים. ובספרו לבוש התכלת (שם ס"ח): "נהגו שלא ליפול על פניהם... ולא בט"ו בשבט... שכל אלו ימי שמחה הם".

ובן כותב רבינו הק' בספר הק' בס' צמח צדיק (לט"ו בשבט ד"ה אמר): "אמר חותני הקדוש מרוזין ז"ל שכמה צדיקים היו רגילים ללבוש בגדי שבת בט"ו בשבט, והיו אומרים שהוא ראש השנה, כי האדם עץ השדה (דברים כ, י"ט)". כלומר שהיום הוא ר"ה לאילנות, והואיל שהאדם נמשל לאילן, אף לו נחשב היום כר"ה.

גם ראוי לציין, במעלת דהאי יומא קדישא ראש השנה לאילנות, אשר זכותו עמד לנו בימי המן, כדברי הגאון רבי דוד זכות זצ"ל אבד"ק מודינא בספרו זכר דוד (מאמר ג פרק צ"ז): "ויזכור כי זכות ראש השנה לאילנות דלא כהלכתא, מכל מקום למדנו שזכות ר"ה הזה הועיל שלא נברר לאבד בו עם ישראל בחודש שבט".

מנהג אצל הצדיקים לערוך שלחן ברבים לכבוד היום, הסבר על כך אמר הרה"ק מרוזין זצ"ל שהטעם הוא, משום שט"ו באב הוא הכתר לימי הדין והתשובה, ואילו חמשה עשר בשבט הוא הכתר לימי הגאולה ושמחה, ע"כ נוהגים לערוך שלחן ביום זה.

ומוסיף עוד לכאר בנו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זצ"ל כי ההבדל בין שני ימים אלו הוא כההבדל שביין חנוכה ופורים, שבחנוכה אין מצוה בסעודה, ואילו פורים מצוותו בסעודה, והענין הוא כמ"ש הלבוש (ס"י תר"ע) דבחנוכה היה עיקר הגזירה על טוהר נשמות ישראל לעקור מהם תורה ומצוות, כמ"ש (ב"ר ב, ג) כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, אולם על גופותיהם לא היתה גזירה כלל, ולכך כשניצלו מאותה גזירה קבעו עיקר זכירת הנס להודות ולהלל, מאחר שהגזירה מאותה גזירה קבעו עיקר זכירת הנס להודות ולהלל, מאחר שהגזירה היתה רוחנית בעיקרה, מה שאין כן פורים שעיקר הגזירה היתה על איבוד גופות ישראל, להשמיד את כל היהודים וגו', לכך כשניצלו קבעוהו ליום משתה ושמחה שיש בו שמחת הגוף ג"כ.

ובדמיון הזה הוא ההבדל בין חמשה עשר באב לחמשה עשר בשבט, דחמשה עשר באב הוא הכנה לימי הדין והתשובה ראש השנה ויום כיפור, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (תענית דף כ"ו ע"ב) לא היו ימים טובים

לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, ומשום כך גזרו להוסיף ללמוד בלילות כדאיתא בגמרא (שם), משום זה לא נהגו בו סעודה כי עיקרו הכנה לימי הרחמים והרצון, ואילו חמשה עשר בשבט הוא הכנה לימי השמחה פורים ופסח, שבהם היתה ישועה לגופות ישראל, ולכך נהגו בו להרבות בסעודה.

ט"ו בשבט הכנה לפורים

יום חמשה עשר בשבט הוא שלושים יום קודם פורים. וידוע מה שאמרו חז"ל כי שואלין ודורשין קודם לחג שלושים יום קודם לחג שלושים יום, ועל כן יש לדרוש מעינינו של אותו יום לקבל עלינו עול מלכות שמים ועול תורה ומצות בלב שלם, ועצמו של יום מעיד על זה שכן בזה היום ט"ו בשבט ראש השנה לאילן דקיי"ל הלכה כב"ה נמצא בזה היום עולה שרף באילנות והפירות חונטין, אף שלא נראה מבחוץ השתנות מתמול שלשום עכ"ז נכנס בפנימותו ובתוכו ושורשו לחלוחית ושרף, שמזה מתחיל לחנוט עד אשר יעשה פרי, וממנה ניקח כי האדם עץ השדה, אם כי אין כאן שינוי מעשה בפועל, עכ"ז בזה היום יכניס לחלוחית טוב במחשבה שבמוחו ובלבו לעשות רצון אבינו שבשמים, ומאז יתחיל לחנוט עד אשר יבוא לעשות פרי במעשה כאשר יבוא לידו ויקיימנה. (ייטב לב)

ענין ט"ו בשבט שהוא 'הכנה לפורים' נתבאר בטוב ע"י הרה"ק רבי יצחק מנעשכ"ז זצ"ל בספר תולדות יצחק (לט"ו בשבט ד"ה במשנה), כי בט"ו בשבט הוא שלשים יום קודם לפורים, וידוע דשלושים יום קודם חג וזמן נס מתעורר הארת החג ההוא, ואיתא בגמ' (מגילה י"ב ע"א) הם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים כדי לאיים על ישראל שישוכו אל השי"ת, כדרך האב המלמד את בנו אוחז בידו שבט

מוסר לאיים בו על הבן להדריכו בדרך ישרה, וכיון שהבן משיג היראה ושב לעשות רצון אביו, אז האב זורק מיד השבט מידו, ולכן בט"ו בשבט ר"ה לאילן, ר"ל לבני אדם כי האדם עץ השדה, שעד כאן הי' הקב"ה מחזיק השבט בידו לאיים על העולם, כידוע דחדשי טבת ושבט מתעוררים בהם דינים, כהוראת תיבת 'שבט' לשון שבט ורצועה, אבל מט"ו והלאה שהוא ל' יום קודם פורים, מתעורר בו נס פורים, שמתחיל הקב"ה לזרוק השבט מידו, כפי' אחר של תיבת 'שבט' שהוא לשון שביטה וזריקה, שזורק את השבט מידו כרחמיו וכרוב חסדיו. [וראה עוד מה שהבאנו להלן בפ"ב בטעמי 'מנהג אכילת פירות' (פיסקא 'לרמז על המתקה הנעשה בפורים')] בשם אמרי נועם כי אכילת הפירות הוא לתקן ולהמתיק הפגם של המן, ובט"ו הוא ל' יום קודם פורים ע"ש].

מנהג ישראל לאכול פירות ביום ט"ו בשבט - טעמים וביאורים

מנהג ותיקין קורא אותו החסיד שבכהונה הגאון רבי אליהו הכהן זצ"ל מאיזמיר ומזהיר על קיומו של המנהג, בספרו שבט מוסר (פט"ז): "בני הוי זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא."

הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל מזכיר מנהג אכילת הפירות בט"ו בשבט בשם 'מנהג ארץ ישראל', כה כותב בסידורו (חודש שבט אות ט"ו): "באר"י נוהגין להביא כמה מיני פירות האילן לברך עליהן ביום זה שהוא ר"ה שלהן שיתברכו גידולי האילנות היום". [והמו"ל הוסיף ע"ז: "ונהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות והוא תיקון גדול בעולמות העליונים"].

אמנם הרה"ק מסדיגורא זצ"ל אמר ליישב את תמיהתו על דרך הרמז (שם): "והענין הוא דאילן הוא הצדיק כידוע, ופירות הם החסידים המסתופפים בצלו ומקושרים אליו, והנה בט"ו בשבט נידונים הצדיקים הנקראים אילן, איזה חסידים יתדבקו ויתקשרו אליהם, כי יש חסידים פחותי ערך המקרבים עצמם לצדיקי אמת וגורמים ע"י מעשיהם אשר אינם טובים שהמון עם ידברו על צדיק עתק, על רבותיהם הקדושים, שגם פחותי ערך שביניהם ישובו וייטיבו מעשיהם, כדי שיתקדש שמו ית' ע"י הצדיקים והחסידים, ובעצרת נידונים החסידים הנקראים פירות האילן, לאיזה צדיק יתדבקו ויתקשרו, כי יש כמה חסידים יראים ושלמים בתורה ובתפילה שמקורבים ומדובקים לצדיקי שקר ח"ו, לכן בעצרת מעמידין בביהכ"נ אילנות הנותנים ריח טוב, לרמז להחסידים

שיתפללו שיעמיד להם השי"ת ויזמין לפניהם צדיק אמת הנקרא אילן, להתדבק בו, כי לזכות לבא ולהתקרב לצדיק אמיתי הוא באמת רק בסייעתא דשמיא...".

אפשר לרמז טעם למנהגן של ישראל על מה שהוא בחמשה עשר בשבט שהוא ר"ה לאילנות שעושים זכר באכילת פירותיהם כדי שיתעלו עליהם, ובעצרת שנידונים על הפירות כתב הרמ"א (סימן תצ"ד) נוהגים להעמיד בביהכנ"ס ובבתים, לזכור שבעצרת נדונים על פירות האילן, ולפיכך הסברא נותנת להיפך שבעצרת שהפירות נידונים יעשו זכר בפירות, ובט"ו בשבט לאילנות. אולם רמז גדול יש בו דכשהאבות נידונים בבית דין של מעלה, מסתכלים גם במעשה הבנים לראות איך נתחנכו על ידם, והם העמידו זרע ברוך גידולי קודש לתורת ה' ועבודתו ובערך זה דמם אותם, וכשהבנים נידונים מסתכלים במעשה אבותיהם, ובערך זה הזמה נידונים, כמ"ש השלה"ק תה"פ וזכרתי בריתי יעקב עיי"ש, וע"כ בט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות עושים זכר בפירות וברא תזכי אבא, ועי"ז נפקדים האילנות לטובה, ובעצרת מתפללים על האילנות ע"י זכירת הפירות והבן. (מהר"י ט"ב).

המנהג לטעום מכמה מיני פירות

טעם למנהג ישראל לטעום מכמה מיני פירות האילן ומברכים עליהם בט"ו בשבט ר"ה לאילן, לתקן אכילת הפירות שיהי' בקדושה, כאכילת אדה"ר קודם הקלקול שהי' רק מפרי עץ הגן כנ"ל, ועיקר אכילה בקדושה הוא בשבת וכן ע"י כל אכילת מצוה מתקנים שיהי' כל אכילות בקדושה ולכן מנהג ישראל תורה לטעום מכל מיני פירות ביום זה ועי"ז

מתקנים כל האכילות שיהיו בקדושה, וכעין שמצינו בערבה שהוא מנהג נביאים חביט חביט ולא בריך (סוכה מ"ד ע"ב), והיינו שהם לא ציוו לעשות כן רק שנהגו לטעם שידע, ואח"כ נהגו אחריהן כל ישראל, וזה מועיל לתקן אף ערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, ומרמז למי שאין בו לא תורה ולא מעשים טובים, כמ"ש (ויקרא רבה) דכשהן באגודה אחת מרציין אלו על אלו, וכאן ניתקן הערבה בעצמה, וזה ניתקן ע"י מנהג, וכך מנהג ישראל תורה הוא שאם אינן נביאים בני נביאים הם (פסחים ס"ו ע"א), והוה אכילת פירות מנהג נביאים, ויכולים להכניס ע"י מנהג ישראל קדושה בכל מיני פירות, ויתקן כל האכילות שיהי' בקדושה צדיק אוכל לשובע נפשו, חסד עם הדין נפשא עלובתא, וכך יה"ר שנזכה לתקן פגם האכילה שיהי' בקדושה ואז יתפארו גם האילנות כמו שהי' קודם קלקול אדה"ר (כדאיחא בכב"ר י"ב), ונזכה להיות נגאלין בניסן בב"א.

הענין בפירות יבשים

גישה מיוחדת זו בטעם המנהג לאכול פירות יבשים בט"ו בשבט מצינו גם בדברי בנו הרה"ק רבי שלמה איגר מלובלין זצ"ל (בסוה"ס אמרי אמת לזקנו הרה"ק מהרי"ל מלובלין זצ"ל) הכותב: "מנהג ישראל לאכול בט"ו בשבט פירות יבשים, ובודאי המקור למנהג כי בט"ו בשבט ר"ה לאילן, והענין בזה, יש רמיזא דחכמתא דייקא באותם הימים ימי שובבים המסוגלים לתשובה, דהנה בט"ו בשבט מתחיל בחזרה ליכנס לחלוחית ושרף באילנות כדאיתא ברש"י (ר"ה י"ד), וממנו אח"כ צמיחת הפרי, והנה בחורף כאשר נשרו הפירות וגם העלים והאילן נראה יבש מקורו ולמראית עין נדמה כאילן חרב ועבר מן העולם ואין לו תקנה יותר, ואח"כ רואים כי מתחיל מחדש לצמוח ולעשות פירות ולא ניכר בו אח"כ כי הי' פעם יבש, וכתוב "כי האדם עץ השדה", כי גם האדם לפעמים אחרי שפגם במעשיו מוצא א"ע כאילו נחרב לו עולמו ונדמה

לו כי אין לו תקנה עולמית ותקוה לתקן מה שפגם וחסר, אז ילמד מהאילן ויתבונן כי יכול לתקן מעשיו ולהגיע אפילו עד אשר לא ישאר בו שום שמץ ממה שהי', והימים הראשונים יפלו, ויקוים בו כמוש"כ (איוב י"ד, ז ח ט) כי יש לעץ תקוה אם יכרת ועוד יחליף וינקתו לא תחדל, אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו מריח מים יפרח ועשה קציר כמו נטע, והפסוק הזה נדרש במד"ר (ב"ר ס"א ב) על אברהם אע"ה, אבל גם רמז לכל אדם, אם ידמה בנפשו שחלילה יכרת, אבל לא כן הוא, רק ועוד יחליף ויונקתו לא תחדל, תחזור אליו הלחלוחית דקדושה, מריח מים יפריח, ר"ל ע"י התורה שנמשלה למים והמאור שבה מחזירו למוטב, יפריח מצוות ומעש"ט, ועשה קציר כמו נטע, ר"ל כאילו בכלל לא פגם ולא חיסר.

סגולת אכילת הפירות

סגולה מאוד נעלה ל'המתקת הדינים', היא קיום מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט. כה יוצא מדברי רבינו בעל הצמח צדיק זי"ע בספרו (ד"ה מן חמשה עשר), כי פירות הם ת"ר פ"ו, שמרמז על הש"כ ופ"ר דינים העולים ת"ר, היוצאים משם אלקים שבגימ' פ"ו, ואז נמתקין כל הדינים בחכמה העליונה שהיא אות י' משם הוי' ב"ה כידוע, ונעשה מן פרות 'פירות'.

סגולה זו מצינו גם בדברי הרה"ק בעל אמרי נועם מדזיקוב זצ"ל (הבאנו דבריו לעיל פסקא 'לרמוז על המתקה הנעשה בפורים') אשר ע"י ברכת הפירות נמתקין הדינים, כי פ"ר"י הוא בסוד פ"ר דינים שהם במלכות (כמבואר בלק"ת להאר"י), וידוע אשר בחינת המלכות הם שם א"ל אדנ"י, ובצירוף פ"ר"י אל שמות א"ל אדנ"י ובהוסף להם ע"ץ נעשה מספר מתו"ק, שע"י יחוד הפרי עם העץ נעשה מיתוק הדינים של פ"ר הנרמזים בפירות, והוא המכוון

בברכת 'בורא פרי העץ' על הפירות בט"ו בשבט בכדי לחבר האי פרי עם הע"ץ למתק הדינים הנרמז בפר"י (ע"ע לעיל).

עוד נתבאר בספרים הק' כי אכילת הפירות ביום זה מסוגל על תיקון חטא הקדמוני אכילת אדה"ר מעץ הדעת, שזהו מעיקרי העבודה בזמן הגלות לתקן חטא אדה"ר, ולכוונה זו גם אוכלים הפירות בט"ו בשבט, כן מביא בספר זכר דוד (מאמר ג פצ"ז) בשם הרב חמדת ימים (שם) הכותב בשם מורו (שם. ומשם בס' פרי עץ הדר): "ומורי ז"ל הי' אומר לכוין באכילת פירותיהן לתיקון חטא אדם הראשון אשר חטא בפירות האילן, כי אף כל ימי השנה כל כוונתינו לתיקון זה, מכל מקום חביבה מצוה בשעתה, זה היום תחילה וראש לפירות האילן".

גם הבאנו לעיל את דברי הרה"ק רבי צדוק הכהו מלובלין זצ"ל שהאריך לבאר את מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט שבא לתקן את פגם האכילה שנעשה בחטא אדה"ר ע"י הסתת הנחש שהי' באכילת עץ הדעת, וע"י מנהג ישראל זה יכולים להכניס קדושה בכל מיני פירות, ולתקן כל האכילות שהי' בקדושה, כמו שהי' אכילת אדה"ר קודם הקלקול.

רמז נאה על זה כותב הרה"ק רבי נפתלי מליטאוויסק זצ"ל [בן הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זצ"ל, ותלמיד הרה"ק השר שלום מבעלזא ומהרצ"ה מזידיטשוב זצ"ל] בספרו אילה שלוחה (עמ' קל"ב ד"ה נ"ל): "מנהג ישראל לאכול פירות בט"ו בשבט... ורמזתי בזה שמנהג הזה הוא תיקון עץ הדעת כידוע, באילן אזלינן בתר חנטה, ובזה בט"ו בשבט נעשה התיקון הזה, כי איל"ן חנט"ה שב"ט מספרים דע"ת".

עוד כותב הרה"ק בעל עטרת ישועה מדזיקוב זצ"ל בספרו (לר"ח שבט ד"ה ב' בנאות) שע"י אכילת הפירות ביום ט"ו בשבט אנו מתקנין פגם בחי' יסוד, בסוד אשר פריו יתן בעתו דא עתו דצדי"ק.

הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל מביא בספרו שער יששכר (מאמרי שבט אות ב, ג) כי מקובל מהצדיקים ז"ל כי בזה הזמן בט"ו בשבט מסוגל להמשיך בנים ע"י ברכת פרי העץ. (ע"ש שנתן רמז לזה ע"ד הסוד).

הנה נודע שהקריאה מעוררת הזמן. ע"כ בפרשת בשלח כשקורין פרשה זו הקריאה מעוררת רפואות לישראל, לכן בשבת שחל להיות בו ט"ו בשבט אוכלין פירות כמ"ש במג"א (סי' קל"א), דמספר חמש"ה עש"ר שב"ט עולה אלף רל"ד, כמספר של"ח רפוא"ה שלימ"ה לחול"י עמ"ך עם התיבות, וכן פרי"י עם האותיות עולה רצ"ג כמספר רפוא"ה עה"כ, ולכן אוכלין פרי אילן כי איל"ן מספרו צ"א כמספר אנ"י עם האותיות והכולל בצירוף שם הוי"ה כמה"כ אני ה' רופאך, היינו ולא ע"י שליח שאז הרפואה בטוחה שלא יחלה עוד כנ"ל. ולכך אוכלין פרי איל"ן שמספרו צ"א המסוגל לרפואה, ורפואה עה"כ מספרו כמספר פרי"י עם האותיות כנ"ל.

כמה פירות לאמול

הנה המנהג נתפשט בתפוצות ישראל להרבות באכילת כמה מיני פירות האילן ביום ט"ו בשבט ר"ה לאילנות, ולא עוד אלא שכל המרבה בפירות הרי זה משובח, ואכן מקור על נוהג מקובל זה מצוי בספרי גאוני אשכנז הקדמונים שכתבו לאכול מכל מיני פירות האילן המצויים אז. כדברי הגאון בעל חות יאיר זצ"ל אבד"ק וורמיישא הכותב בספרו מקור

חיים (קיצור הלכות סי' תרפ"ד): "ראיתי ותיקון שמברכין על כל מיני פירות אילן הנמצאות בט"ו בשבט".

וכן כותב הגאון רבי בנימין הלוי אשכנזי זצ"ל בספרו מעגלי צדק (הו"ד לעיל במקורות המנהג): "...מנהג לקנות כל אחד לביתו ביום זה מעט מכל פרי ופרי שימצא אז".

י"ג מיני פירות

סיפר הגאון ר' יצחק וייס אבדק"ק ווערבויו זצ"ל ששמע מנכד הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע שאמר שזקיניו נהג לאכול בט"ו בשבט י"ג פירות דווקא כמנין אחד.

וסיפר הגה"ק ר' יצחק מסוטישין זצ"ל נכד הגה"ק ר' משה מראזוואדאוו זצ"ל חתן הגה"ק בעל ייטב לב זיע"א שבג' דברים נהג זקיניו הנ"ל כדרכו בקודש של מוח"ז הגה"ק בעל הישמח משה ואחד מהם היה להדר לאכול י"ג מיני פירות (החכמה מא"י).

ט"ו מיני פירות

הכמי הספרדים ההולכים בעקבות המקובלים נ"ע תלמידי האריז"ל, נתנו שיעור קצוב למספר הפירות שראוי לאכול ביום זה, מיוסד על תורת הסוד והקבלה, קשור לעילא בחביוני רזיהם של העולמות העליונים, ברם, הסכום המדוייק במספר הפירות יש דעות שונות ביניהם, מהם מהדרים על ט"ו מינים, ומהם מהדרים על שלושים, ועוד, כדלהלן.

הגאון מהר"ם חאגיז זצ"ל (הו"ד לעיל) מביא בשם רבותינו הגדולים חכמי צפת ת"ו: "...והיו נוהגים לאכול ט"ו מיני פירות אלו... חמשה כנגד 'בריאה': א. תאנה ב. גפן ג. תפוח ד. אגסים ה. חבושים, אלו נאכלין בקליפתן.

כנגד 'צירה' א. תמרים ב. זית ג. עינב ד. גודגדניות ה. עוזרדין, אלו נאכלין בלי קליפה וקליפתן בפנים והן הגרעינין.

כנגד 'עשיה': א. רימון ב. שקדים ג. אגוז ד. תרמוס ה. סידרה. קליפתן של אלו היא מבחוץ ונזרקת.

וכדי לתת שפע לנשמה מעולם 'האצילות', צריך לברך על ריח האתרוג, וכן מצאתי בשם האר"י ז"ל שהי' נוהג כסדר הזה".

שלושים מיני פירות ולכה"פ י"ב

גירסא שונה על סך הפירות שראוי לאכול ביום זה, הנפוץ מאד בקרב קהילות הספרדים, מוסד בספר פרי עץ הדר שכל דבריו לקוחים מספר חמדת ימים (פ"ב), שעפ"י הסוד יש ליקח שלושים מיני פירות, וביסס דבריו על גדול תלמידי מרן האריז"ל הקדוש רבי חיים ויטאל זצ"ל, וכה כותב: "ומהרח"ו זלה"ה ביאר שיש שלושים מיני פירות האילן, עשרה מהן בעולם 'הבריאה', לעומת עשר ספירות שלה, ומפני שהם רחוקים מן הטומאה וקרובים לאצילות, אין להם קליפה לא בפנים ולא בחוץ, ונאכלין כמו שהן, ואלו הן, ענבים, תאנים, תפוחים, אתרוגים, לימונים, אגסים, חבושים, תותים, סורבש, חרובין.

ועשרה מיני פירות הם בעולם 'היצירה', והן סוד י"ס דיצירה, שהם בינונים בין עולם הבריאה ובין עולם העשיה, שאינם קרובים לטומאה כמו עולם העשיה, ולא רחוקים כמו עולם הבריאה, ולכן גרעיני הזרע בתוך הפרי אינו נאכל, לפי שאינם רכים כגרעינים שבתוך הפירות דבריאה, ואלו הן, זיתים, תמרים, גודגדניות, שופאפאש, פישקוב, זירגואילאש, משמשים, וישנאש, אקאראניש, נישפולאש.

ועוד עשרה מיני פירות יש בעולם 'העשיה' לעומת י"ס, ולכן נאכל מה שבפנים ונזרוק מה שבחוץ, שקליפת הפרי היא מחיצה בינו ובין עולם התמורות כדי שלא יקבל טומאה, וז"ס היצר הרע והקליפה דבוקה בנפש, ואלו הן, רימונים, אגוזים, שקדים, ערמונים, לוזים, אלונים, פריסין, פניונים, בוטנים, מאוזיש. ע"כ.

צא ולמד כי אין דבר גשמי פה למטה שאין דוגמתו למעלה, כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם, ואשר המה בעולמות התחתונים, המה כל העליונים, כי אם לא הי' מצל לא הי' צל... ומקום שמצויים כל שלושים פירות הנזכרים למעלה ששרשם בעולמות ב"ע, מצוה לחזר עליהם כי כל המרבה הרי זה משובח.

ובמקום שאינם מצויים כולם לא יפחות מ"ב מיני פירות, לעומת פירות האילן העליון אילנא דחיי סוד י"ב צירופי הוי"ה".

יש שנהגו להדר דווקא אחר השבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, והם חיטה שעורה גפן תאנה רימון זית תמרים, כמובא בספר מועד לכל חי להגר"ח פלאגי זצ"ל (סי' ל סק"ח): "יש נוהגין דווקא שבעה מיני פירות דנשתבחה בהן ארץ ישראל".

גדולים מעשי צדיקים

עובדא נפלאה בקשר למנהג אכילת פירות בט"ו בשבט, שאירעה אצל מרן הבעש"ט הקדוש זצ"ל, פ"א נסע מרן הבעשט"ה"ק בדרך ביחד עם תלמידו האהוב הרה"ק רבי משה ב"ר דן שהם מדאלינא זצ"ל, זאת היתה באמצע החורף שהקור והשלג גדול מאד, ובאמצע נסיעתם נזכרו הלא היום הוא ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, ואין להם שום פירות לברך כדי לקיים מנהגן של ישראל לברך על הפירות ביום הזה, מיד ציוה מרן הבעש"ט הק' זי"ע להסיב מן הדרך לצד אחד השדות, ונסעו כך זמן קצר, ופתאום הגיעו למקום שאין שם שלג וקרירות רק אוויר חם כמו בקיץ ממש, ונכנסו לפרדס אחד מלאה פירות פרי הדר, ולקחו מהפירות וברכו בשמחה רבה, ואח"כ נסעו משם, ותלמידו הרה"ק רבי משה זי"ע לקח עמו לדרך כמה פירות משם כדי להביאם לביתו, ולא נתן לב בכלל לשאול את עצמו על הנפלאות הגדולות שנעשו כאן, כי מאין בא לכאן באמצע חורף חזק וקשה, פרדס כ"כ נהדר עם פירות יפות, כי הוא הי' רגיל מאד בניסים ונפלאות כאלה אצל רבו מרן הבעש"ט הק' זי"ע, וחזרו משם לדרך המלך והמשיכו בדרך.

כשעמדו לנוח קצת באמצע הדרך, התחרט הרה"ק רבי משה למה לא לקח יותר מהפירות האלו, והלך חזרה לחפש את הפרדס עם הפירות על אותו הדרך, אך לשוא, כי בשום אופן לא מצא את הפרדס. כשחזר למקומו הבחין שאף הפירות שלקח עמו גם כן נעלמו, והצטער על זה, ושאל את רבו הבעשט"ה"ק על פשר הדבר, ענה לו רבו הק', כי הפירות נעלמו מעצמן, כי באמת לא הי' שם פרדס מעולם, רק היות כי היום הוא ט"ו בשבט, ולא הי' לנו שום פירות לברך עליהם, על כן המשכתי לשם פרדס

מארץ ישראל לצורך מצוה, אבל לא להנות ממנו באופן פרטי, כי אין ליהנות ממעשה ניסים. ולכן לא מצאת את הפירות, ואפי' הפירות שלקחת נעלמו. (ספר דרך צדיקים עמ' ח' בשם הרה"ק מהר"א ראטה זצ"ל בעל שומרי אמונים).

מנהג מקובל זה מזכיר הגאון בעל ליקוטי מהרי"ח בספרו (ח"ג מ"ו בשבט): "המנהג שהאתרוג אשר יצאנו בו ידי מצוה מטנגנים אותו אחר סוכות ואוכלים אותו בט"ו בשבט".

מפליאה היא קפידתו של הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל שציוה בביתו לדקדק שלא לכבוש ולתקן האתרוג לאכול, אלא באור לט"ו בשבט שאז מסוגל לזה. (דרכי חיים ושלוש אות תתל"א).

בסדר אכילתו הי' מנהגו של הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל שטבל את הפרי מז' המינין שבירך עליו בפה"ע בתוך מרקחת האתרוג.

אכילת 'האתרוג' ביום ט"ו בשבט ר"ה לאילנות, מסוגל ומועיל לכמה עניינים, כמו שאמר הרה"ק רבי ישכר בעריש מוואלבראז זצ"ל בשם היהודי הקדוש מפשיסחא זצ"ל שמי שאוכל אתרוג בט"ו בשבט יזכה להשלים שנתו". (אהל ישכר עמ' קב).

גם מסוגל אכילת האתרוג בט"ו בשבט 'למקשה לילד', כפי שכותב הגאון רבי יצחק פלאני זצ"ל בספרו יפה ללב (ח"ב סי' רכ"ה): "והאתרוג עושין אותו מרקחת בצוקער אחר החג להעלותו על השולחן בליל ט"ו בשבט ר"ה לאילנות בכלל הפירות שיברכו עליו מאנשי הבית, איש, או אשה אם היא הרה ללדת, וגם ליתן ממנו למקשה לילד שאומרים שהוא סגולה שתלד

בריוח ולא בצער ויצא הולד בר קיימא לחיים טובים ולשלום כשאוכלת ממנו באותו שעה". (ראה מועד לכל חי סי' כ"ד אות כ"ה).

עוד אמר הגאון רבי זוסמאן סופר אבד"ק פאקש שסגולת אכילת אתרוג בט"ו בשבט היא להשפיע כח בפרי העץ, ולזכות לאתרוג נאה, ולכן הי' מהדר אחר מאכל אתרוג בט"ו בשבט (עוללות אפרים החדש).

בנוסף למנהג ותיקין להדר ביום ט"ו בשבט על אכילת פרי האתרוג שבירכו עליו בחג הסוכות שעבר, עוד מקובל לנו ממסורת רבותינו הצדיקים קדושי עליון מאורי החסידות נ"ע, אשר ראוי לכל אחד להתפלל ביום זה ראשית צמיחת האילנות, על אתרוג כשר ומהודר שיזכה בו לחג הסוכות בשנה הבאה.

מסופר על האדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א שהיסב עם חסידיו הרבים לסעודת ט"ו בשבט כשעל השולחן הגישו לפני האדמו"ר דג גדול נאה ומשובח לפתע הוציא הצדיק את ביצי הדג שקורין "רויגין" נתנם לגביר אחד בשם הירש לייב ופנה אליו ואמר בלשון אשכנז יידיש "הירש לייב! עם רויגין" אכול ביצי דגים צליל המילים היה נשמע כמו "אתרוגין" והשומעים לא הבינו עומק הכוונה הפנימית שבדברי הצדיק.

והנה באותה שנה פרצה מלחמה נוראה בעולם והדרכים היו משובשות ומסוכנות ומלאים בגייסות ולא היה ניתן בשום אופן להשיג אתרוג לחג הסוכות אולם אותו חסיד הירש לייב היה אז בחוץ לארץ ובקשרי מסחריו הרבים עלה בידו להשיג אתרוג מהודר להפליא ובמסירות נפש הצליח להביאו בשלום אל האדמו"ר מקוצק אז הבינו החסידים את הפתרון הטמון

בדברי הצדיק שרמזו בסעודת מ"ו בשבט שכך נאמר בספרים הקדושים
שבמ"ו בשבט יש להתפלל על האתרוג של חג הסוכות.

לקט הלכות המצויות בט"ו בשבט

אמירת תחנון

נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו בשבט (שור"ע סימן קלא סעיף ו), שהוא ר"ה לאילנות ונוהגין האשכנזים להרבות אז במיני פירות של אילנות. (מ"ב ס"ק לא)

ובמנחה שלפני ט"ו בשבט נופלין על פניהם, ואין נוהגין כן (מ"ב ס"ק לב).

תענית

אין להתענות בט"ו בשבט, ואפי' חתן ביום חופתו אין מתענה (מ"ב סימן תקעג ס"ק ז)

ברכת שהחיינו

סדר הברכות

י"א שמברכים ברכת הפרי לפני ברכת שהחיינו (הובא בבאה"ט סימן רכה).

וי"א דלכתחלה נכון לברך שהחיינו קודם, ואח"כ יברך ברכת הפרי (מ"ב ס"ו רכה ס"ק י"א). או שיברך ברכת הפרי ויטעם מעט מהפרי, ואח"כ יברך שהחיינו. ובדיעבד אם בירך שהחיינו אחר הברכה שבירך על הפרי, קודם שהתחיל לטעום, ג"כ אין זה הפסק (מ"ב שם).

שכה לברך שהחיינו

לא ברך שהחיינו בשעת אכילה ראשונה, שוב לא יברך על אכילה שניה (מ"ב ס"ק יג), אבל כל זמן שעסוק עדיין באכילה ראשונה, ולא שבע, ודעתו לאכול עוד, יוכל לברך שהחיינו (קצוה"ש סי' ס"ג סק"ט). אך ראוי שלפני שיאכל הפרי בפעם האחרת, יקח פרי אחר שחייב בו בשהחיינו ויכוין לפוטרו (שו"ת מהר"ם שיק פ"ט), ויש שכתבו שבכל ספק בברכת שהחיינו ובכגון דא, יברך בלבו בהרהור (כה"ח סקל"א).

שתי מינים

מברך שהחיינו על כל פרי בפ"ע, אך כשלפניו שני פירות שמחוייב עליהם בברכת שהחיינו, יברך ברכה אחת לשניהם (שעה"צ שם ס"ק טז). אבל כשלא נמצא בפניו כעת, אינו יוצא בברכת שהחיינו אפי' אם נתכיון לפוטרו (קצוה"ש ס"ג סק"י).

פירות מורכבים

פרי שגדל בהרכבה לא יברך עליו שהחיינו (בה"ט סי' רכה סק"ז).

שיעור הפרי

כתבו האחרונים דלברכה זו אין צריך שיעור דהיא על שמחת הלב

שרואה שנגמר פרי. (בה"ל ס"א ד"ה פרי)

דין קדימה במרכות

חיוב הקדימה

הרוצה לאכול כמה מיני מאכל, צריך שיברך על החשוב מביניהם,

משום כבוד הברכה והידור מצוה (מ"ב קס"ח סק"א). אמנם כל דיני הקדימה

חלים בדוקא שדעתו לאכול מכולם ומונחים לפניו כעת, אבל אם אין

כולם לפניו כעת או שאין דעתו לאכול מכולם, אין שייך בזה דין קדימה

(מ"ב ס"ק א).

סדר הברכות

מינים שברכותיהם שוות

יברך קודם על מין השבעה כדלהלן, לאחמ"כ את המין השלם, ולאחמ"כ את המין החביב אצלו.

מינים שברכותיהם אינם שוות

סדר הברכות:

- א. **המוציא**, וסדר הקדימה בלחם: לחם העשוי ממין שבעה, ולאחמ"כ לחם שלם, הלחם הנקי, הלחם (או פרוסה) הגדול, טהור.
- ב. **מזונות**, וסדר הקדימה במיני מאפה: ה' מיני דגן (חיטה, שעורה, כוסמין, שיפון, שיבולת שועל), ולאחמ"כ מיני מאכל שמועיל בהם קביעת סעודה.
- ג. **הגפן**.
- ד. **העץ**, ברכת העץ קודמת לאדמה. אבל דווקא כששניהם חביבים עליו באופן שווה, ואין ביניהם מין שבעה שאז יש להקדים בפה"א.
- ה. **האדמה**.

ו. **שהכל**. חביב, מאכל, משקה. (שו"ע סימן ריא ומ"ב שם)

שבעת המינים

לכתחילה יקדים מהפירות ממין שבעה - ר"ל שנשתבחה ארץ ישראל בהן דכתיב ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש, ואפילו הוא חצי פרי והשאר הם שלמים. ואעפ"י שאינו חביב כמו המין האחר (שו"ע סעיף א).

קדימה בפירות ממין שבעה

כל הקודם בפסוק ארץ חטה ושעורה וגו' המדבר שם משבחה של ארץ ישראל הוא מוקדם לברכה אפילו השני חביב עליו יותר, ומ"מ זית הוא קודם לגפן משום דחזינן שחלק הכתוב וכתב ארץ פעם שני [ארץ זית שמן ודבש] ונמצא דזית הוא ראשון סמוך לארץ השני, וגפן הוא רק שלישי לארץ קמא.

ונמצא הסדר: זית, תמרים, ענבים, תאנים, רימונים. (שם ס"ד)

נגמר בישולו

וכתבו האחרונים, דחשיבות מין שבעה להקדים ראשון לשני הוא רק כשנגמר הפרי, אבל אם לא נגמר, חשוב יותר המאוחר ממנו. דמה שנשתבחה בהן א"י, הוא רק בגמר פרי. (מ"ב ס"ק כ')

